

Hoe een hunebed uit Drenthe verdween

De geschiedenis van O1

H. Bouwman

 Op Landgoed Heerlijkheid De Eese, gemeente Steenwijkerland, bevond zich in het verleden een hunebed. Dit was één van de twee hunebedden die ooit in Overijssel hebben gelegen. Het hunebed op De Eese staat bekend als O1; het andere, eveneens verdwenen Overijsselse hunebed - O2 - lag bij Mander, gemeente Tubbergen. Van de oorspronkelijke dekheuvel van O1 zijn nog restanten bewaard gebleven. Aanvankelijk lag dit hunebed aan de Drentse zijde van de Drents-Overijsselse grens, maar na een grenswijziging in de 17de eeuw kwam het hunebed op Overijssels grondgebied te liggen.

In dit artikel wordt ingegaan op de diverse bronnen die op dit hunebed betrekking hebben. Het meest interessant in dit verband zijn de cartografische archiefstukken uit de eerste helft van de 17de eeuw, toen het megalithisch graf nog op Drents grondgebied lag.

De oudste schriftelijke vermelding uit 1627

De oudste aangetroffen schriftelijke vermelding van dit hunebed is de kaart die in 1627 door landmeter Jacob Slijp werd vervaardigd, in verband met het grensconflict tussen de Heren van De Eese en de bewoners van Nijensleek (Postema 1987, 181-212). Jacob Slijp, op 1 september 1618 als landmeter geadmiteerd (toegelaten) in Friesland, wordt in 1627 door de Staten van Friesland aangesteld als ingenieur en opvolger van Matthias van Voort. Hij krijgt in de jaren '20 van de 17de eeuw opdracht om de grens tussen Drenthe en Overijssel in kaart te brengen (Donkersloot-De Vrij 2003, 183).¹ Deze kaart en een 17de-eeuwse kopie daarvan bevinden zich in zowel het Drents Archief als het Historisch Centrum Overijssel. Op deze kaart (fig. 1) worden reeds 'de Hunesteenen' vermeld.²

Het hiervoor genoemde grensconflict vindt zijn oorsprong in 1563, als de eigenaresse van De Eese, Anna van Isselmuden, twee Nijenslekers laat dagen op de goorspraak te Diever, om hen het gebruik van 'alsodanige veenen, als sie gebruycken boven haere lymyten, die sie niet konnen bewysen' te verbieden. De Nijenslekers zijn echter van mening dat 'alle die Nyesylycker landen opgaende weerlanden (met sloten doorsneden veenland, HB) sinnen, streckende uth die Aa an de Vriesche bepalinge' (grens, HB). Het geschil over het rechtmatig gebruik wordt echter niet opgelost en in 1627 laten de Nijenslekers de grens vaststellen door landmeter Jacob Slijp. Hij trekt een rechte lijn vanaf de Aa tot aan de Friese grens, waarbij hij een toevallig gevonden 'mercklijcken groten steen' als grenssteen interpreteert. Deze lijn markeert volgens de kaart de 'Lantscheidinge tussen ijsveen ende Nyensleek.' De eigenaren van De Eese zijn het met deze interpretatie niet eens; volgens hen ligt de grens meer noordoostwaarts en strekt hun bezit zich uit tot aan een bepaalde witte steen bij het Overmeer.

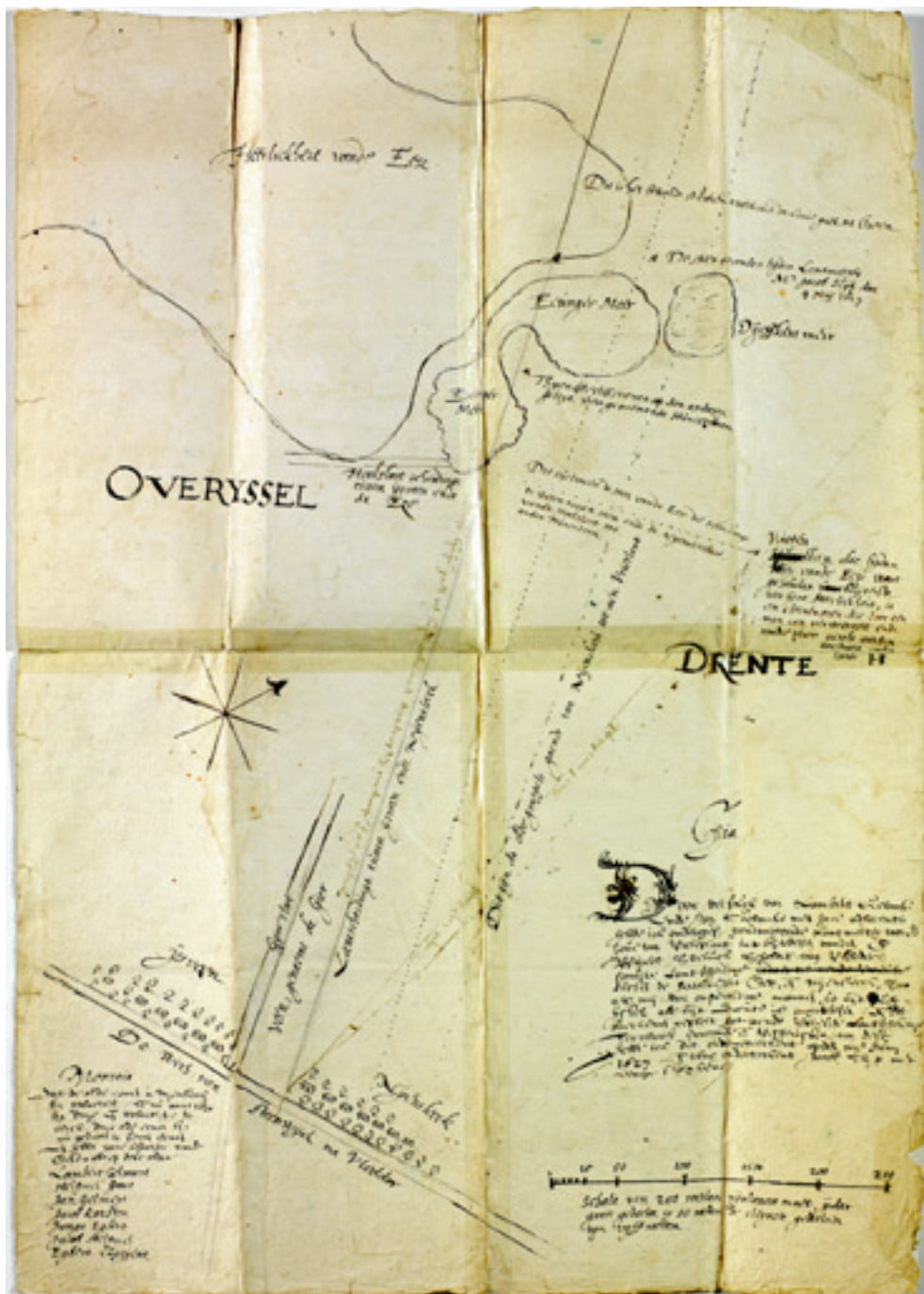

Fig. 1. De kaart van Jacob Slijp, 1627. Foto J. Stoel.

De Nijenslekers blijven echter van mening dat alle gronden die aan de Drentse zijde van de provinciegrens liggen *'toecomende sin in vollen eigendomme den deducenten alhier.'* Zij zien de kwestie daarom als de vraag waar precies de grens tussen Overijssel en Drenthe geacht wordt te lopen. Een burenruzie mondt dus feitelijk uit in een 'grensconflict' tussen twee provincies. In 1632 machtigen Ridderschap en Steden van Overijssel de rentmeester van Vollenhove, Boldewijn Sloet, om in Steenwijk met de Drentse gedeputeerden de processtukken uit te wisselen en maatregelen te nemen *'daarmede de saecke mach worden gedetermineert.'*

Omdat men er niet uitkomt, wordt het probleem voorgelegd aan de Hoge Raad van Holland. Deze doet op 23 juni 1635 uitspraak en laat de ingezetenen van Nijensleek *'de possessie vande landen ende velden in questie, streckende totte Vriessche palen toe.'* De eigenaren van De Eese zijn het met de uitspraak - uiteraard - niet eens en er begint een haast oneindige reeks van processen en vertragingen. Meermalen vindt er getouwtrek plaats om processtukken en worden afspraken getraineed.

De provinciegrens verschuift

Pas op 15 november 1649 wordt een overeenkomst bereikt. De heer van De Eese zal in *'erfliicken eigendom ... genieten den kamp, vheenen en velden die Noordwestwaert aen t Meer zijn gelegen tot aen de Vriessche paelen toe ende die omtrent Noort Oost waert, tot aen sekere Gruppen op de kaerte vande landt meeter Jacob Slijp zijn aangewesen midts gaders t geheele meer.'* Omdat de eigenaren van de twee meest westelijk gelegen erven op Nijensleek slechts hun vee in het meer mogen laten drinken, maar er niet in mogen vissen, moet de heer van de Eese, Van Raesfelt, de eigenaren 2900 caroligulden betalen. De overeenkomst betekent echter nog niet het einde van het geschil; Van Raesfelt wil niet betalen en opnieuw wordt er geredetwist over de precieze ligging van de grens, omdat Overijssel haar grenzen niet wil laten vaststellen door *'particuliere praetense contracten'* (particuliere burenruzies, HB).

Uiteindelijk wordt op 10 oktober 1683 het akkoord door beide partijen getekend. Men zal zich in *'der minne verdraegen dat uyt het midden van de holtsloot sal een rechte linie worden getrocken tot op anderhalve roede nae, an de Gyr off Wylant sloot, en dat van daer een linie sal lopen by langhs de voorn. Gyr off Wylants sloot tot aen en in de scheidungge tusschen het tweede en derde arve genaempt Slyps Gruppe, blyvende de gemelte linie altoos anderhalff roeden van de gemelte Gyr of Wylants sloot, so, dat dese Gyr sloot off Wylants sloot met de ander halve roeden bovens en belanges de voors. Wylants offte Gyrsloot sal in erflickken eigendom verbliven an voors. eigenaren ofte Laurens Wilant en syn rechthebbende en de andere landen en gronden nae de Vriese paelen aen, comen aen de vrouw van de Eese.'*²³ (Postema 1987, 206).

Buitengewoon interessant op de kaart van 1627 is het bijschrift bij het teken dat het hunebed voorstelt: *'Thyen offte elff steenen op den anderen gelegt. Wert genaemt de Hunesteenen'* (fig. 2). Slijp telt dus tien of elf stenen waarvan sommige op andere liggen. Het hunebed wordt duidelijk aangegeven aan de Drentse zijde van de door Slijp rechtgetrokken grenslijn, met als bijschrift *'Lantscheidungge tussen ijsveen ende Nyensleek.'* Als de grens tussen Drenthe en Overijssel later officieel wordt vastgesteld, wordt deze ter hoogte van het hunebed met een knik naar het noordoosten opgeschoven en komt dan - op enige afstand - hoofdzakelijk parallel te liggen aan de Giersloot. Dit is ongeveer op de plaats waar Slijp bij een stippellijn -die door het noordelijk deel van het Eesinger Meer loopt - vermeldt: *'Dit sustineert de Here vande Eeze de scheidungge te wesen tussen Hem ende de Nyensleekers vande Hoolsoot tot anden Hunesteen.'* De knik die in de grens ontstaat, vindt zijn oorsprong in het besluit dat de eigenaren van de Eese in 1649 de eigendomsrechten verkrijgen van het Eesinger Meer. Het hunebed, gelegen op een landtong die zich destijds in dit meer uitstreckte, komt zo op Overijssels grondgebied te liggen.

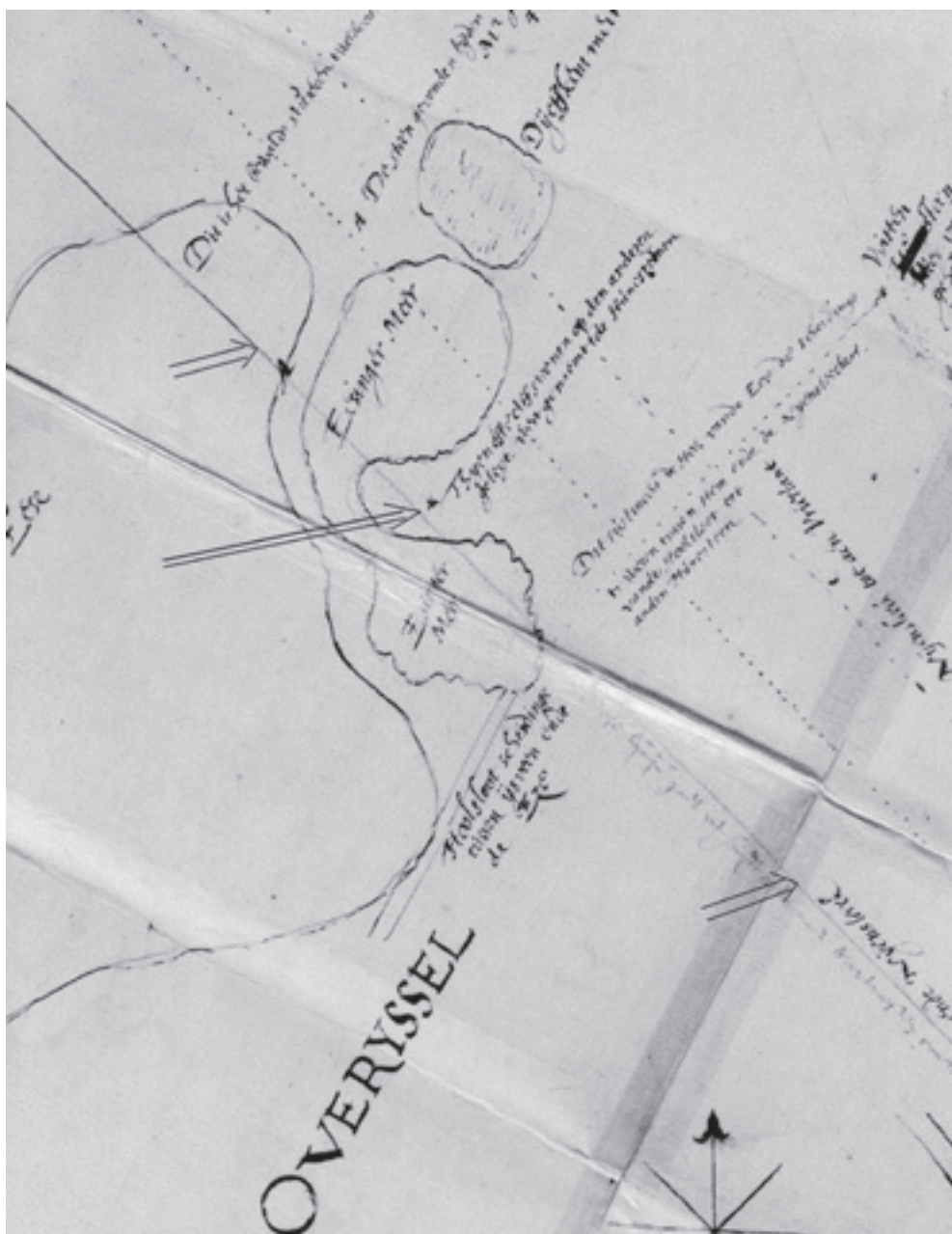

Fig. 2. Fragment van de kaart van Jacob Slijp, 1627. Het hunebed en de grenslijn zijn door de auteur gemarkeerd. Duidelijk zichtbaar is de landtong die zich uitstrekt in het Eesinger Meer. Door het noordelijke deel van het Eesinger Meer loopt de grens die de 'Here vande Eeze' aangaf. Foto J. Stoel.

Beschermde status in de 18de eeuw

Het hunebed op De Eese wordt ruim een eeuw later, in een document uit 1737, genoemd met betrekking tot de verkoop van keistenen in de Heerlijkheid.⁴ Hierin lezen we het volgende:

‘Conditiën en voorwaarden waarna De Hoog Gebooren Heer Graaf van Rechteren, willens is op heeden te verkoopen, de gerechtigheit, om te mogen rooden en uitvaaren, de keysteenen sittende in de Heyde velden der heerlykheit D’ Eese, in de Heijde Velden op De Baars, syn Hoog Gebooren toebehorende, de turf venen daar niet onder begreepen, als ook die steen door Jan Claasen gevonden of syn soon.’

In artikel 6 en 7 wordt bepaald: *‘De royinge van steen en zal niet moogen geschieden, als alleen in het Heyde Veld, blijvende alle bewalde campen en bossen vrij en buiten bedongen’* en: *‘Verders zullen de Hunnebedden onverkogt blijven.’*

De stenen mogen dus alleen uit de heidevelden worden gerooid en niet uit de omwalde akkers of uit de bossen. Opmerkelijk is de bepaling dat de stenen van de ‘Hunnebedden’ (meervoud!) eveneens van verkoop zijn uitgesloten. Deze meervoudsvorm slaat mogelijk ook op de grafheuvels die in de omgeving voorkomen. In de 18de eeuw worden deze soms ook wel aangeduid met de benaming ‘hunebed’. Op de Hugueninkkaart van 1829 van de omgeving van Valthe vinden we grafheuvels met de aanduiding ‘hunebedden’, terwijl de werkelijke hunebedden daar ‘stenen hunebedden’ worden genoemd (Versfelt en Schroor 2005, kaartblad 49). Ook de aanduiding ‘steenhopen’ wordt in de 18de eeuw wel gebruikt voor de ‘echte’ hunebedden (Smids 1711, 325-328).

Overigens is ook zeer wel denkbaar dat de eigenaar van De Eese in de akte wel degelijk echte hunebedden bedoelt, gezien de vermelding *‘onverkogt’*. De stenendelvers zullen heus geen grafheuvels hebben gekocht, want het aantal grafheuvels met steenconstructies is zeer klein. De meervoudsvorm is waarschijnlijk gebruikt om eventuele nieuwe ontdekkingen meteen bescherming te kunnen bieden.⁵ Het was dus ook verboden om in de grafheuvels te gaan spitten op zoek naar stenen.

De eerste schets van O1: 1781

Op 11 augustus 1781 wordt het hunebed bezocht door Petrus Camper uit Franeker. Hij maakt van de steenhoop een nauwkeurige schets, die tot op heden wordt bewaard in de Universiteitsbibliotheek van Amsterdam (fig. 3).⁶ Het hunebed is op dat moment nog redelijk intact, al is een aantal stenen verschoven. Blijkens de tekening liggen de dekstenen niet meer op de zijstenen. Door de aanwezigheid van de dekheuvel zijn alleen de toppen van de zijstenen zichtbaar. Het is overigens niet zeker of de dekheuvel ooit het gehele hunebed heeft bedekt. Gezien de depressie die binnen de zijstenen te zien is, moet er reeds op kleine schaal gegraven zijn. Onder de tekening vermeldt Camper de volgende tekst:

‘Het hunnenbed liggende op de Heide van Steenwijk niet verre van Friesland is vrij groot en uyt zeer groote steenen bestaande, geheel van elkander en uyteen geschooven. De grootste in schijn was A, welkers omtrek bevonden is 25 voet, 2 duym. B lag met een kant in den grond, en konde wel grooter geweest zijn.

De grootste lagen in het midden, de westelijke scheenen kleiner dan de oostelijke. De strekking was niet oost en west, maar eer Z.W. en N.O. de aarde scheen er om henen gedekt als een tumulus; ook waren er nog twee zigbaare Tumuli bij als C. Men rijdt van Wolvega naar de blesse, van daar over peperga, steggerda, naar de Heyde in groot anderhalf uur.’

Fig. 3. De tekening van Petrus Camper, 1781. Foto Universiteitsbibliotheek Amsterdam.

De vernieling van O1 in de 19de eeuw

In het begin van de 19de eeuw is het hunebed geheel vernield. In 1848 meldt de Leidse conservator L.J.F. Janssen in zijn *Drentsche Oudheden* dat nog in ‘onzen leeftijd’ - naast een drietal andere hunebedden in Drenthe – ‘het hunebed op de heide van Steenwijk, nabij het Friesche Finkinga’ geheel werd gesloopt. Janssen noemt daarbij een drietal hoofdoorzaken: ‘aan godsdienst-ijver, waardoor bij de vestiging des christendoms in die gewesten, de heidensche gedenkstukken verwoest werden; aan behoefte, waardoor men, bij gebrek aan andere geschikte steenen, de hunebedsteenen voor gebouwen gebruikte, gelijk de kerken te Odoorn en Emmen nog aanwijzen, en aan hebzucht, waardoor men hunebedsteenen spleet, in stukken sloeg en verkocht om gebruikt te worden voor straten, zeeweringen enz.’ (Janssen 1848, 8-9).

De stenen van het hunebed op De Eese zijn kapotgeslagen, waarbij men de grote stenen met buskruit heeft laten springen. De brokstukken zijn in die tijd een geliefd handelsartikel ten behoeve van wegeaanleg of dijkversterking (Van Giffen 1924, 63; Laar 1987, 20). Zeer wel mogelijk zijn de brokstukken tussen 1827 en 1829 gebruikt voor de bestrating van de rijksweg van Heerenveen naar Steenwijk (vgl. Versfelt en Schroor 2005, 93). Dit was vermoedelijk een zogenaamde Mac Adam weg, die aangelegd werd met verbrijzelde keien.⁷ Ook de weg van Steenwijk via Nijensleek naar Vledder zou in 1853 op deze wijze worden verhard.⁸

De opgraving door Van Giffen in 1918

In de maanden juli en augustus van 1918⁹ is de locatie van dit hunebed onderzocht door de Groninger archeoloog A.E. van Giffen (fig. 4). Van Giffen is dan al bezig met de oprichting van het Biologisch Archeologisch Instituut te Groningen, waarvan hij in 1920 directeur wordt (zie voor een gedetailleerd verslag van Van Giffens onderzoek Van Giffen 1924, 56-71; Van Giffen 1925-1927, deel I, 184-185; deel II, 311-322; Brindley en Lanting 1991/1992, 97-108). De eigenaar van De Eese, Michiel Onnes van Nijenrode, heeft persoonlijk toestemming gegeven voor het onderzoek en heeft zelf de locatie aangewezen: *'een lage, sterk geschonden, zadelvormig ingedeukten heuvel. Reeds bij de eerste bezichtiging ontdekten we al spoedig naast steengruis, een scherfje van hunebeddenaardewerk.'* Van Giffen komt tot de conclusie dat dit hunebed hetzelfde is als het door Petrus Camper in 1781 beschreven monument. Het feit dat er in de nabijheid van het hunebed twee grafheuvels zijn gelegen en de namen Vinkega, Peperga en Eese zijn hierbij voor hem doorslaggevend (Van Giffen 1924, 59-60). Op basis van zijn onderzoek kan hij vaststellen dat het hunebed een rechthoekige kelder heeft gehad, met een zuidwest-noordoostelijke oriëntatie.¹⁰ De binnenmaten hiervan bedragen volgens hem ca. 6,50/7,00 m bij 1,80 m. Blijkens de blootgelegde standsporen hebben er vijf zij- of draagstenen aan de zuidzijde van de kelder gestaan en minstens vier, maar zeer waarschijnlijk vijf aan de noordzijde. De ingang moet zich in het midden van de zuidzijde hebben bevonden. Verder concludeert de opgraver dat daar hooguit één paar poortzijstenen heeft gestaan. Van Giffen meent

Fig. 4. De opgraving van Van Giffen, 1918. Foto Rijksuniversiteit Groningen, Groninger Instituut voor Archeologie.

van de door Camper met A en B gemerkte stenen de standsporen te kunnen herkennen. Ook op basis daarvan komt hij tot een kelderlengte van 6,5 tot 7 meter. Van Giffen gebruikt de tekening van Petrus Camper om de stenen te nummeren.

Interessant is, dat Van Giffen bij zijn onderzoek een stuk graniet aantreft met nog niet verweerde vlakken en een halfcilindrisch springgat. Dat laatste vormt het bewijs dat men in het verleden de stenen met buskruit heeft laten springen. De sloop blijkt grondig, want alle stenen, de inhoud van de kelder en een deel van de grondsporen zijn verwijderd.

Van Giffen voert verder aan dat er in het Laat-Neolithicum een grafheuvel direct naast het hunebed heeft gelegen; deze opvatting baseert hij op de vondst van bekeeraardewerk aan de noordelijke rand van de dekheuvel.

Bij zijn beschrijving van de opgraving refereert Van Giffen aan een laat 18de-eeuwse kaart (ca. 1790) van de Heerlijkheid die in het 'boschwachtershuis' hangt. Hierop is een drie centimeter groot tekeningetje te zien van een hunebed. Van Giffen vraagt zich af welke datering aan deze kaart gehecht moet worden. Immers, '*het petiterig tekeningetje*' stelt een gaaf hunebed voor, terwijl het hunebed op de tekening van Petrus Camper reeds in vervallen toestand verkeert. Tevens stelt Van Giffen zich de vraag of dit werkelijk een oude kaart is of een later gemaakte kopie van een oude kaart. Van Giffen heeft deze kaart in 1924 in Groningen kunnen bestuderen, dankzij de rentmeester van de nieuwe eigenaar Van Karnebeek; hij heeft deze kaart teruggestuurd naar de opzichter van De Eese.¹¹ De bewuste kaart is tot op heden echter nog niet aangetroffen in het Huisarchief Van Karnebeek.

Het na-onderzoek van 1985

In 1985 wordt hunebed O1 opnieuw onderzocht. Onderzoeker is dan drs. J.N. Lanting van het Biologisch-Archeologisch Instituut (thans het Groninger Instituut voor Archeologie). Voor de redenen en een gedetailleerd verslag van de resultaten verwijs ik naar de publicatie van dit na-onderzoek (Brindley en Lanting 1991/1992, 97-108). Hieronder volgt een korte samenvatting.

De opgraving start in het najaar van 1985, nadat het Ministerie van WVC toestemming heeft gegeven het wettelijk beschermde monument aan een na-onderzoek te onderwerpen.

Allereerst blijkt het mogelijk de oorspronkelijke dekheuvel te reconstrueren, als een zuidwest-noordoost georiënteerde heuvel met afmetingen van ca. 21 x 16 m. Opvallend is, dat Lanting concludeert dat het hunebed oorspronkelijk heeft bestaan uit zes of wellicht zeven paar zijstenen. De kamer heeft zijns inziens afmetingen gehad van ca. 14 tot 15 meter, mogelijk zelfs 17 m, veel langer dus dan Van Giffen aannam. Het hunebed zou dan mogelijk zeven paar draagstenen hebben gehad. De tekening van Petrus Camper sluit dit niet uit. Daarnaast treft Lanting een steenconfiguratie aan die vermoedelijk verband houdt met een steenkrans die oorspronkelijk om het hunebed heeft gelegen. Ook deze steenkrans moet in de 19de eeuw zijn gesloopt. Van Giffen heeft hiervan bij zijn onderzoek geen sporen genoteerd.

Lanting heeft ook duidelijkheid gebracht in de zaak van de grafheuvel die tegen het hunebed aan gelegen zou hebben. Deze opvatting is door hem als een misinterpretatie aangeduid en daarmee naar het rijk der fabelen verwezen (Van Giffen 1924, 70 en afbeelding 1; Van Giffen 1930, 136; Lanting 1973, 306).¹²

De heuvel die vandaag de dag op korte afstand van de locatie van het verdwenen hunebed zichtbaar is (bekend als heuvel II), is nooit onderzocht. In 2005 werd vastgesteld dat het centrum van deze heuvel geheel is vergraven.¹³ Dit moet één van de twee grafheuvels zijn die Petrus Camper reeds op zijn tekening vermeldt: '*En nog 2 zichtbare Tumuli als bij C*'.

Fig. 5. De restanten van de dekheuvel van O1 gezien vanuit oostelijke richting, januari 2012. Foto auteur.

Tot slot

In het voorjaar, als de varens geheel zijn afgestorven, is de plaats van het verdwenen hunebed duidelijk zichtbaar vanaf het bospad. De locatie bevindt zich op een afstand van ca. 15 m van dit bospad (fig. 5). Duidelijk is de laagte waarneembaar tussen de twee zuidwest-noordoost gelegen verhogingen die de aanzet vormen van de dekheuvel. De laagte meet ca. 5 x 17 m. Aan de oostzijde verheft de laagte zich tot bijna de hoogte van de linker en rechter verhoging. Op de noordelijke wal staan enkele dennen. Vlak bij het hunebed ligt grafheuvel II en op een afstand van ca. 70 m is heuvel III te vinden, recht tegenover de eik van Huneman. Midden op deze grafheuvel staat een den.

Hoewel het hunebed in de 17de eeuw op een landtong lag die zich uitstrekte in het toenmalige Eesinger Meer, is het voor de wandelaar die anno 2012 de plaats bezoekt, met de huidige bebos-
sing moeilijk voor te stellen dat hier ooit zo'n groot meer heeft gelegen. Men moet zich echter realiseren dat tot ver in de 19de eeuw de omgeving hier bestond uit heide en (hoog)veen, waarin zich hier en daar grote waterplassen bevonden. De huidige vennen op De Eese zijn nog restanten van dergelijke meertjes of meren.¹⁴

Noten

- 1 Zie ook http://www.maphist.nl/Repertorium_van_Nederlandse_kaartmakers.pdf.
- 2 Drents Archief, Oude Staten Archieven, inv.nr. 239: Kaart Jacob Slijp, 1627 / Historisch Centrum Overijssel, toegangsnr. 266.1 inv.nr. 331A.

- 3 De vrouw van De Eese moet de eigenaren van de twee westererven van Nijensleek 2000 caroligulden betalen, alsmede 200 caroligulden 'tot afkoop van het waeren der Grontschattingen'.
- 4 Historisch Centrum Overijssel, Archief Huis De Eze, toegangsnr. 218, inv.nr. 121.
- 5 Schrift. meded. drs. J.N. Lanting, 11 januari 2012.
- 6 Universiteitsbibliotheek Amsterdam (UvA), Bijzondere Collecties, II G 53.
- 7 *Overijsselsche Courant*, 13 februari 1838. Zie ook <http://kranten.kb.nl>.
- 8 *Nieuwe Rotterdamsche Courant*, 22 februari 1853. Zie ook <http://kranten.kb.nl>.
- 9 Hoewel Van Giffen in zijn publicatie uit 1924 het jaartal 1920 vermeldt, moet dit 1918 zijn. Een en ander blijkt uit de bijgaande gedateerde plattegrond en zijn publicatie uit 1925-1927, 312.
- 10 Van Giffen vermeldt in zijn publicatie abusievelijk de richtingen zuidzuidwest-oostnoordoost, hetgeen zou betekenen, dat het hunebed in een knik zou liggen.
- 11 Schrift. meded. drs. J.N. Lanting, 23 augustus 2012.
- 12 Van Giffen gaf later onomwonden toe dat het onderzoek destijds niet erg deskundig was uitgevoerd. In 1930 schreef hij: 'Overigens kan ik het erg betreuren, dat ik destijds de opgravingen door niet-geschoold personeel heb laten verrichten, terwijl ik persoonlijk vaak weggeroepen werd.'
- 13 Zie S.W. Jager, Rapportage terreinbezoek monument 16 E-1 en E-2 (Eesveen-De Eese; ODB: 46047), Amersfoort, 4 februari 2005; schrift. meded. drs. J.N. Lanting, 23 mei 2012.
- 14 Met dank aan drs. J.N. Lanting, Haren, die bereid was dit artikel op onjuistheden na te zien en voor diverse aanvullingen zorgde. Dr. J.P.J. Postema, Appelscha, dank ik voor de transcripties van de 17de-eeuwse kaarten en zijn commentaar op het tekstgedeelte met betrekking tot de grenswijziging. De opname van de kaart van Jacob Slijp is verzorgd door John Stoel, Haren.

Literatuur

- Brindley, A.L. en J.N. Lanting 1991/1992: A Re-assessment of the hunebedden O1, D30 en D40: structures and finds, *Palaeohistoria* 33/34, 97-140.
- Donkersloot-de Vrij, M., 2003: *Repertorium van Nederlandse kaartmakers 1500-1900*, Utrecht.
- Giffen, A.E. van, 1924: Het verstoorde hunebed op de Eeze bij Steenwijk, *Verslagen en Mededelingen v.d. Ver. tot beoefening van Overijsselsch Regt en Geschiedenis* 41, 56-71.
- Giffen, A.E. van, 1925-1927: *De hunebedden in Nederland*, Utrecht.
- Giffen, A.E. van, 1930: *Die Bauart der Einzelgräber*. Leipzig.
- Janssen, L.J.F., 1848: *Drentsche Oudheden*, Utrecht.
- Laar, G.M., 1987: *Steenwijk bewaar't; de historie van een oude landstad en haar buurtschappen*, Steenwijk.
- Lanting, J.N., 1973: Laat-neolithicum en vroege bronstijd in Nederland en N.W. Duitsland: continue ontwikkelingen, *Palaeohistoria* 15, 215-313.
- Postema, J.P.J., 1987: *Tussen graaf en maire; bijdragen tot de geschiedenis van Steenwijk en omstreken voornamelijk in de 16e en 17e eeuw*, Kampen.
- Smids, L., 1711: *Schatkamer Der Nederlandsse Oudheden etc*, Amsterdam.
- Versfelt, H.J. en M. Schroor 2005: *De atlas van Huguenin; Militair-topografische kaarten van Noord-Nederland*, Groningen/Veendam.

Summary

How a *hunebed* disappeared from Drenthe. The history of O1

The country estate Heerlijkheid De Eese near Steenwijk contains the remains of the mound that once covered *hunebed* (megalithic tomb) O1. Closer study has shown that this *hunebed* originally lay in the province of Drenthe, and not that of Overijssel. In the 16th and 17th centuries there was a protracted conflict between the owners of De Eese and local farmers concerning the use of land around the estate. That conflict prompted the question where exactly the boundary between the

provinces of Drenthe and Overijssel lay. In 1627 the surveyor Jacob Slijp was asked to map the boundary. In that map the *hunebed* can be seen to lie on a tongue of land projecting into a lake, the Eesinger Meer. Slijp drew the *hunebed* in Drenthe, beyond the boundary that he described as *Lantscheidinge tusssen ijsveen ende Nyensleeck* (Boundary between [the hamlet of] IJsveen and [the village of] Nyensleeck). In 1683 the parties involved in the conflict signed an agreement that granted the Lord of De Eese the rights to the Eesinger Meer. This caused the provincial border to move and project slightly at the Eesinger Meer, as a result of which the *hunebed* came to lie in Overijssel. Today, the provincial border lies to the east of the *hunebed*.

In 1737 *hunebed* O1 was mentioned in a document relating to the sale of boulders on the estate. The *hunebed* was then specifically granted a protected status.

In 1781 Petrus Camper made a detailed drawing of the *hunebed*, from which it is evident that it was still reasonably intact at that time. However, in the early 19th century it was completely destroyed. The stones were probably used to pave the road from Heerenveen to Steenwijk.

In 1918 the archaeologist Van Giffen investigated the site of the former *hunebed* and found only the remains of the mound and the features of the holes that once held the supporting stones. He also found a few archaeological objects. The latest investigation of O1, carried out by J.N. Lanting in 1985, showed that the monument was actually larger than Van Giffen had assumed. The chamber is estimated to have been 14 to 15 m long, possibly even 17 m. This investigation also put paid to Van Giffen's belief that there was a burial mound adjacent to the *hunebed*.

Harry Bouwman
 Meppelerweg 110
 8331 DA Steenwijk
 hvbouwman@gmail.com

Harry Bouwman (1957) houdt zich sinds 2007 bezig met een cultuurhistorisch onderzoek op Landgoed Heerlijkheid De Eese. In de jaren '90 heeft hij zeven jaar lang onderzoek uitgevoerd naar de veldnamen in Kroondomein Het Loo.